Poštnina plačana v gotovini.

Štev. 6. V Ljubljani, v četrtek, dne 7. februarja 1924. **Leto III.**

Izhaja vsak četrtek popoldne.
V slučaju praznika dan poprej.
Cena:
na en mesec . . . . . Din. 4
za četrt leta . . . . . „ 12
za pol leta . . . . . „ 24
Posamezna štev. stane 1 Din.
Uredništvo:
Ljubljana, Kopitarjeva ul. 6/III.
Rokopisi se ne vračajo.
Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Inserati, reklamacije in naročnina na upravo „Jugoslovanska tiskarna“, Kolportažni oddelek, vhod s Poljanskega nasipa 2.
Inserati se računajo :: po dogovoru. ::

Začetek preobrata.

Rusija kmetskih in delavskih sovjetov slavi danes upravičeno eno svojih največjih zmag po svetovni vojni: vlada Njegovega Veličanstva angleškega kralja je priznala Rusijo kmetov in delavcev in sklene z njo prijateljsko zvezo. Za Anglijo pridejo druga za drugo vse ostale države.

Pomen tega dogodka je ogromen: z njim se začne nova doba po vojni. Mir, ki so ga sklenile velekapitalistične sile v Verzaju, stopa v ozadje in usodo Evrope bo vzela v roke svetovna konferenca, v kateri bo imela besedo tudi Rusija in v nadaljnji bodočnosti tudi Nemčija. In svet se bo začel sukati okoli druge osi.

Zanimivo je, kako je buržuazno časopisje to novico sprejelo. Kakor tič noj, skriva svojo glavo v pesek, da ne bi videlo, kaj se je zgodilo. Uprav zabavno pa je, kako bi takozvano slovansko kapitalistično časopisje rado ta največji dogodek po svetovni vojni zatajilo ali omalovaževalo. Ljudje, ki se sicer vedno cedé ljubezni do slovanstva in ki so Rusijo, ko so ji vladali carji, povzdigovali v deveta nebesa, so zdaj naenkrat onemeli kakor ribe. Zakaj Rusija, v kateri vlada kmetsko in delavsko ljudstvo, jim smrdi, in vpostavitev zveze med Rusijo in Anglijo jih je zadela tako neprijetno, da so na svoje ljubo slovanstvo naenkrat čisto pozabili...

Danes se nam odkriva vsa igra, ki so jo zapadne velesile hotele igrati z Rusijo. Anglija in Francija, pozneje tudi »pacifistična« Amerika, so zaplele Rusijo v svetovno vojsko, da pobere zanje kostanj iz žerjavice. Upale so zapadne velesile, oziroma njihovi plemeniti velekapitalistični državniki, da bo vojska Rusijo tako oslabila, da postane pokorno orožje v njihovih rokah. In potem bi bili ob svetovnem miru lepo največji del plena pograbili zase.

Toda zapadne velesile so se temeljito uračunale. Rusko ljudstvo je strmoglavilo tako carja kako svojo od *antante* odvisno buržuazijo, iz svetovne vojske izstopilo in potem pustilo svoje bivše »zaveznike«, naj uredijo razmere sami, kakor vedo in znajo.

Velika antanta je to storila. Stvorila je »mir«, ki je postal največja zapreka resničnemu miru, gospodarskemu napredku in blagostanju sveta. Angleški in francoski imperialisti so si plen tako »spretno« porazdelili med seboj, da so si danes v laseh kakor najhujši sovražniki. Vsa njihova politika po letu 1918 ni nič drugega kot eno samo grdo intrigiranje drug proti drugemu, oboroževanje se hujše nego pred vojno in tirajo v gospodarsko propast celo Evropo. Prisrčni zavezniki od včeraj danes drug drugega tirjajo za ogromne milijarde, s katerimi so bili skupaj z zločinskim Viljemom uprizorili svetovno klanje. Nemčijo stiskajo tako roparsko-neumno, da so se sami prestrašili. Kajti kuro, ki naj nese zlata jajca, je treba dobro krmiti, ne pa stradati, kakor to dela poglavar evropskega velekapitalizma v Parizu, častiti Poincaré. Male države so spravili v polno odvisnost od sebe, s tem pa tudi v gospodarsko propast, ki preti vsem, kateri se udeležujejo te brezumne politike. Danes padajo celo valute onih držav, ki se vojske niso udeležile.

Prvi je izprevidel, kam to vodi, Macdonald, voditelj angleškega delavstva. Če se temu ne stori kraj, se vname nova svetovna vojska. Zato je zdaj kot ministrski predsednik Rusijo priznal, da jo uvede v krog evropskih držav in v zvezi z njo začne politično in gospodarsko vpostavitev sveta na socialnih načelih in ne na brezčloveških načelih roparskega zapadnega kapitalizma.

Doslej tako zaničevana, obrekovana in preklinjana kmetsko-delavska Rusija slavi danes svoj zopetni vstop v Evropo. Za njo stoji vse, kar socialno misli na vsem svetu. Treba je zdaj le združiti vse sile za končno borbo proti reakciji, ki jo predstavljata od buržuazije toli proslavljani izstradevalec nemškega ljudstva Poincaré in zločinski Mussolini.

Politični pregled.

V inozemstvu.

Konec »Rusije«. — Obstoja le Zveza socialističnih sovjetskih republik. — Nova vlada.

Začetkom februarja je zboroval v Moskvi kongres federacije ruskih sovjetskih republik. Kongres je soglasno sprejel ustavo federacije. Rusija je torej zdaj pravnoveljavno zvezna država, ostoječa iz 32 republik, ki imajo vsaka svojo ustavo. Ozemlje, v katerem prebivajo Velikorusi, je tudi samo republika v tej zvezi. Država se ne imenuje več **ruska** ker so vsi narodi enakopravni in enakoveljavni, ampak **»Zveza socialističnih sovjetskih republik«** (Sojuz socialističeskih sovjetskih republik).

Zvezni kongres je tudi izvolil novo zvezno vlado. Predsednik združenih sovjetskih republik je postal **Rykov**, kmetski sin, pod carji silno preganjan, se je sam izučil v gospodarskih strokah in bil velik prijatelj Ljeninov. **Trockij** je zopet izvoljen za komisarja za vojno.

Izvolitev Trockega pomeni, da so bile vse vesti buržujskega veletiska, da se je v Rusiji začelo po smrti Ljeninovi cepljenje in razkrajanje in da Trockij namerava začeti novo revolucijo, gola izmišljotina. Sovjeti so popolnoma solidarni in smrt Ljeninova jih je le še bolj strnila.

Kongres je vzel priznanje Rusije od strani Anglije z velikim zadoščenjem. Združeni kmetje in delavci Rusije so izjavili, **da je sodelovanje med sovjetsko in angleško delavsko vlado največjega pomena za ves svet.**

Važno pa je tudi, da je vlada sovjetskih republik podpis pogodbe z Italijo, ki se je te dni izgotovila, zaenkrat **odložila.** Sovjeti, ki itak ne marajo za Mussolinija, generala kapitalistične reakcije, si hočejo stvar premisliti. Najbrž je Macdonald izrazil svoje pomisleke, ker pogodba daje Italiji prvenstvo paroplovbe v Črnem morju.

Prej je Rusija prosila evropske države za priznanje, danes pa jo morajo prositi one!

Macdonald

je končno izvršil prvo točko svojega zunanjepolitičnega programa ter priznal sovjetsko Rusijo. To bo imelo na ves gospodarski in politični razvoj Evrope gotovo nedogledne posledice, ker bo stopila po dolgih letih s tem na svetovno pozorišče zopet ena največjih kontinentalnih držav. Angliji bo očividno že v najbližji bodočnosti sledila še cela vrsta drugih držav, le naša slavna Jugoslavija je na zahtevo bogve katerega jeroba sklenila priznanje še odložiti.

V Italiji

je volivni boj že v polnem teku. Edini resni fašistični nasprotnik je ljudska stranka, dočim so socialisti menda popolnoma kapitulirali ter postanejo nedvomno žrtev svoje frazaste politike.

Wilson

ta edini naš prijatelj in zagovornik na mirovni konferenci je po daljšem bolehanju v nedeljo zatisnil za večno svoje oči. Z njim je legel v grob velik učenjak in idealen mož, ki se je pošteno trudil, da pripomore tudi v mednarodni politiki do zmage pravici in resnici, a njegove moči so bile prešibke. Poln bridkega razočaranja je zapustil ta svet. Slovenci se bomo na večne čase spominjali njegovega imena z globoko hvaležnostjo, naj bi bili brez njegove mogočne besede najbrže že vse bolj razmesarjeni, nego smo sedaj.

Boj med Francijo in Nemčijo,

ki je prinesel nesrečnemu nemškemu narodu toliko škodo, radi nepričakovane delavske zmage na Angleškem precej počiva. Poincaré se je očividno ustrašil pred posledicami svoje militaristične in uničevalne politike, kajti Macdonald ni voljan več mirno gledati fracoskega postopanja v Evropi.

Pri nas.

Pašićevi vladi

se polagoma, a gotovo bližajo zadnji trenutki. Že pretekle dni so se po Belgradu širile vesti o njegovi demisiji, ki jih pa zaenkrat še ni mogoče kontrolirati. Pravijo, da vzbuja korupcija Pašićevega režima tudi na dvoru vedno večje pomisleke, ker končno tudi krona ne more biti slepa pred posledicami, v katere jo utegne pritirati radikalija.

Opozicijonalni blok

postaja vladi vedno bolj nevaren. Sprva so se radikali tolažili s tem, da bo vodil Radić še nadalje jalovo politiko abstinence, radi česar bi bili varni pred vsemi opozicijonalnimi naskoki. Toda vse kaže, da so se sedaj tudi Hrvatje končnoveljavno odločili stopiti na pot aktivne politike ter poslati v Belgrad 30—50 poslancev. Ta odločitev Hrvatov vzbuja v vladnih krogih vedno večje skrbi, zato so sedaj z vso paro na delu, da bi zopet razdvojili opozicijonalne stranke. Da v tem pogledu pridno pomagajo radikalom tudi Pribičevičevci in Žerjavovci, si lahko mislimo, kajti začetek in konec vsega političnega programa prečanskih »demokratov« je iskrena želja zlesti čim prej zopet pod Pašićevo brado, kjer so se več let tako dobro počutili.

Proti korupciji.

Glavni znak demokratskih in radikalnih vlad je korupcija, radi katere slovimo že po vsem svetu. Posebno očitno in brez sramu se je v tej panogi radikalno-demokratskega delovanja udejstvoval bivši pravosodni minister in velik Žerjavov prijatelj dr. L. Marković, proti kateremu je naperila sedaj opozicija hudo obtožnico ter zahteva, da mora pred sodišče.

F. M. Dostojevskij: (Dalje.)

Mlada žena.

In Tatar se je na glas zasmejal, tako mu je bila všeč Murinova taktika. »On je vedeževal, prorokoval resnico?«

»M — hm!« Fant pokima pomembno z glavo v znamenje odobravanja. »Vedno kar je res! On moli k Bogu, mnogo moli. Toda to — razumeš — mu pride od časa do časa«, doda Tatar zopet s svojo tajinstveno kretnjo.

V istem hipu hlapca nekdo pokliče iz drugega dvorišča in takoj nato se pojavi grbast starček v krznu. Hodil je pokašljevaje in kakor je bilo videti, mrmrajoč nekaj v svojo sivo redko brado, in njegovi koraki so se navidno in počasi vlekli čez dvorišče, kakor bi se bal, da mu bo zdajpazdaj spodrsnilo. Ni bilo težko uganiti, da je to starec, ki se je pootročil od starostne slabosti.

»Gospodar, gospodar!« zamrmra Tatar hitro, pomigne urno Ordinovu z glavo in takoj odhiti, snemajoč kapo z glave, uslužno naproti starcu, katerega obraz se je zdel Ordinovu znan. Moral ga je nedavno vsaj srečati. Pa se spomni, da to končno ni prav nič čudnega in zapusti dvorišče. Toda fant se mu je zdaj zazdel prevejan navihanec.

»Kaj pa če me je čisto enostavno hotel potegniti!« si je mislil. »Bog ve, kaj vse se za tem skriva!«

Nato odide na ulico. Toda novi vtiski so odpodili od njega vse neprijetne misli. Sicer pa ti vtiski nikakor niso bili prijetni, kajti dan je bil siv in hladen in pomalem je šel sneg. Čutil je, kako ga pričenja tresti. Bilo mu je, kakor da se hoče zemlja pod njim stresati. Tedaj zasliši naenkrat znan glas, ki mu je v zelo prijaznem tonu voščil dobro jutro.

»Jaroslav Iljič!« reče Ordinov.

Pred njim je vstal gospod zdrave vnanjosti, rdečih lic, ki je približno moral imeti trideset let, ne velik, sivih svetlih oči, z enim samim smehljajem na vsem obrazu in oblečen kakor je vedno oblečen tak Jaroslav Iljič. In s tem smehljajem mu prijazno ponudi roko. Ordinov ga je spoznal natanko pred enim letom, toda čisto slučajno, ravno na ulici. Do tega poznanstva je privedlo, ne oziraje se na slučaj, predvsem posebno nagnenje Jaroslava Iljiča, spoznati se z znanimi in uglednimi ljudmi, posebno s književno izobraženimi gospodi, s slavnimi pisatelji, ali vsaj s talenti, ki mnogo obetajo. Čeprav je ta Jaroslav Iljič imel samo zelo prijeten glas, mu je vendar znal v razgovoru celo z najboljšimi prijatelji podati samozavesten, zvonk ton, ki je na zunaj ugajal in ki je na podlagi neke premoči že naprej navajen ukazovati in to na tak način, kakor da sploh ne trpi nasprotovanja.

»Kako pridete vi sem? v ta konec?« vpraša Jaroslav Iljič z najbolj živim izrazom radosti nad nepričakovanim srečanjem.

»Jaz tu stanujem.«

»Pa od kdaj?« Glas Jaroslava Iljiča je zvenel za en ton ali za nekaj tonov više, ker je bil pravzaprav presenečen in ker je pozabil takorekoč svoj drugi ton. »O tega sploh nisem vedel! Tako sem tedaj vaš sosed! Jaz stanujem namreč tukaj v najbližji bližini. Vrnil sem se že pred več kot enim mesecem iz rjazenske gubernije. Ha, vesel sem, da vas spet enkrat vidim, mili prijatelj!« In Jaroslav Iljič se je smehljal s svojim dobrotljivim smehljajem. »Sergij!« zakliče naenkrat se okrenivši v najboljem razpoloženju. Čakaj me pri Tarasovu, toda naj se oni tam brez mene ne dotaknejo niti ene vreče! In Oljusiova ozmerjaj in mu reci, naj takoj začne delati. Za par trenutkov sem tam...«

In ko je tako ukazal drugemu, prime dobro razpoložen Ordinova za roko in ga popelje v najbližjo gostilno.

»Tako, to bi bilo končano. Toda sedaj mi po dolgi ločitvi dovolite, da izmenjava par besedi. No, povejte mi predvsem, kako je kaj z vašim delom?« Vprašal je s strahom in spoštovanjem in s tihim glasom kakor to dela prijatelj, ki se za stvar zanima in ki mu zaupamo.«

»Da... kaj naj vam rečem... nič drugega nego prej«, odgovori Ordinov nekoliko raztresen, ker je mislil na čisto nekaj drugega.

»To je plemenito od vas, Vasilij Mihajlovič, poglejte, jaz cenim take stvari! To pomeni posvetiti življenje višji ideji!« Pri teh besedah Jaroslav Iljič Ordinovu krepko stisne roko... Kakšna nebeška sreča, vesel sem, da vas vidim. Vendar enkrat malo drugačen človek ne-

300 milijonov

frankov je dobila radikalna vlada na posodo na Francoskem in te dni je bilo to posojilo sklenjeno tudi v narodni skupščini. Namenjeno je seveda za oboroževanje, kakor sploh do malega vsi naši dohodki. Koliko bo izginilo od tega v žepe raznih generalov in politikov, ne bo mogoče ugotoviti, ker so radikali odklonili vsako parlamentarno kontrolo nad uporabljanjem posojila.

Nov srednješolski zakon

je predložila vlada zakonodajnemu odboru, ki bo v kratkem začel razpravljati o njem, seveda če ne vzame poprej vlade vrag. Da namerava ta zakon naše lepe srednje šole temeljito poujediniti, to se pravi poslabšati, si lahko mislimo.

Zaslepljeni ali prodani?

Vsak otrok danes že pozna centralistični režim, ki so ga proti vsem dogovorom izsilili demokratje in radikali z mohamedansko in »samostojno« pomočjo ter s tihim socialističnim sodelovanjem. Centralizem ubija vso Slovenijo in vse Slovence brez razlike sloja kulturno, politično, gospodarsko in moralno. Naše kulturne institucije, ki smo si jih ustvarili po prevratu z lastnim denarjem jedva životarijo ali pa celo propadajo, po bolnicah umirajo pacijenti od lakote, obrt, trgovina in industrija propadajo, brezposelnost se množi s strahotno hitrostjo, socialno politične institucije se pa ena za drugo demontirajo. Kapitalistična reakcija vganja orgije, kakršnih sedanji rod ne pomni in delavni ter revni sloji so danes v »svobodni« Jugoslaviji bolj brezpravni, nego so bili kdajkoli.

Kdo je tega brezupnega stanja kriv, vemo vsi. Centralistična ureditev naše države je omogočila koruptni in nenasitni belgrajski čaršiji, da se je docela polastila vse države, ki jo danes izžema in izsesava, kakor so izžemali in izsesovali nekdanji turki begi in age srbsko in bosensko rajo. Srbsko ljudstvo je politično še tako neizšolano, da ne vidi teh krvosesov in da se pri različnih volitvah da še vedno toliko terorizirati, da zmagujejo povsod koruptni radikali, ki potem s pomočjo makedonskih Turkov in naših Nemcev ter radi nesrečne hrvaške abstinence neomejeno pašujejo vsej državi, dočim nimajo posamezne pokrajine po centralistični ustavi druge pravice kot da plačujejo in molčijo.

Ni čuda torej, da preklinja danes centralizem in centraliste vse, kmet in uradnik, delavec in obrtnik, kajti vsi čutijo vsak dan bolj na svoji koži, da tvori on le najuspešnejše sredstvo za brezprimerno izžemanje brezpravnih prečanov po velesrbski belgrajski čaršiji. Vsak otrok že čuti in ve, da more priti prvi korak do izboljšanja današnjih obupnih razmer šele tedaj, ko bo strta absolutistična hegemonija velesrbskih izžemalcev v Belgradu in ko dobe tudi posamezne pokrajine pravico do samoodločbe, z drugimi besedami: da dobe avtonomijo. Šele tedaj bo ostala večina domačega denarja doma, s katerim se bo potem delalo in gradilo, šele tedaj se bomo vladali tako, kot je to našim razmeram in potrebam primerno, šele tedaj bo prišel tudi slovenski delavec do onih pravic, ki jih je po prevratu z avtonomno slovensko narodno vlado že s tako hitrimi koraki pridobival, a mu jih je potem centralizem odvzel.

Vsi vemo to in čutimo to, ker smo preizkusili zadnja leta precejšen kos avtonomije ter preizkušamo sedaj centralizem. Ves slovenski narod zahteva zato danes revizijo ustave v smislu avtonomije posameznih pokrajin, še celo očetje centralizma, to so demokratje in samostojneži na vse pretege iščejo mostička, po katerem bi brez večje blamaže prijadrali z nekdanjega centralističnega brega na avtonomističnega, ker vedo, da jih bo sicer zadela strašna sodba in obsodba vseda naroda.

Le ena stranka oziroma strančica je še, ki z naravnost neverjetno trdoglavostjo vstraja na svoji centralistični barki ter se s ciničnim nasmehom roga življenjskemu boju vsega naroda. Sicer so dobili že pri zadnjih volitvah naravnost katastrofalno lekcijo, a vse to njihovih kavarniških generalov še vedno ne izpametuje. Nekoč ekstremno centralistični komunisti so uvideli, da služi centralizem zgolj absolutističnim tendencam velesrbskega kapitalizma ter so z razvitimi prapori zajadrali med federaliste, le žalostni ostanki še žalostnejše **socialno »demokratične« armadice** z občudovanja vredno zvestobo vztraja na potapljajoči se Pribičevičevi barki, kjer so se gotovi generali nekaj časa tako lepo greli.

Lepa čednost je zvestoba, toda to naj ohranijo svojim centralističnim prijateljem različni Kristani, Koruni, Korači, Divaci, Bukšeki itd., ki so se v Pribičevičevem in Žerjavovem objemu lepo odebelili, slovensko delavstvo pa nikakor ne bo pljuvalo v svojo lastno skledo ter kopalo grob sebi in svojim sestradanim družinam. Ni ga stanu, ki bi bolj čutil strašne posledice centralizma kot delavstvo, zato tudi ven iz delavskih vrst z agenti centralizma.

Tedenske vesti.

Koliko ljudi je padlo v zadnji svetovni vojni? Po statistiki, ki jo je sestavil prof. Bogart, je padlo **v zadnji** svetovni vojni **10,004.771 mož.** Tej številki je treba dodati še polovico od **5.893.600** vojakov, ki so bili označeni za pogrešene in o katerih ni bilo do konca l. 1919 nikake vesti. Tako pridemo do številke **12,996.571** padlih na vojnem polju. Tem je treba še dodati **6 milijonov** ljudi, ki so umrli za »špansko« mrzlico v letu 1918. Poleg tega so Turki pomorili **4 milijone** Armencev, Judov, Sircev in Grkov. Dalje moramo prišteti **še milijone** moških in otrok, ki so pomrli na Balkanu, v Avstriji, Nemčiji in Rusiji. Če upoštevamo vse te žrtve, pridemo do **30 milijonov ljudi, ki jih je zahtevala zadnja vojna.** — Izmed teh 30 milijonov odpade največ na **slovanske narode**; samo Rusov je padlo nad 4 milijone, Srbov 775.00. Za Rusi pridejo takoj Nemci z 2 milijonoma, nato Francozi z 1,132.000 in Italijani s 550.000 mrtvimi. Vojna je trajala **1567 dni.** Vsak dan je padlo povprečno 8294 ljudi. Zadnja svetovna vojna je dosegla **rekord moritve.**

Škofovska konferenca se je vršila 29—30 januarja v Zagrebu. Prisostvovali so: nadškofa dr. Bauer, dr. Šarič; škofje dr. Jeglič, dr. Garič, dr. Mileta, dr. Akšamović in apostolski administrator Budanović. Na konferenco je prišel tudi minister za vere dr. Janič.

Venizelos. Znani grški ministrski predsednik je tako slab, da mora pustiti vse javno življenje in skrbeti le za zdravje. Zato je odstopil. Novo vlado sestavi Kaphandaris.

Pazite na otroke! Kosec Anica, 6-letna hčerkica delavca v Trbovljah se je igrala s samokresom, ki ga je našla doma. Samokres se je sprožil in kroglja je zadela deklico v trebuh. Težko poškodovano Anico so prepeljali v bolnico.

Nečak ruskega carja Nikolaj Volukonskij je živel v Petrovaradinu. Kot večina ljudi iz »visokih« krogov je tudi on ubijal čas in denar z ljubavnimi aferami, ponočnjaštvom, kvartanjem in drugimi takimi posli. Zato se je moral ločiti od svoje žene. Živel je silno razkošno. Bil je nadut puhloglavec in od vsakogar zahteval, da ga nazivlje »knez«. Dne 1. II. je ponoči ta knez odpeljal v svoje stanovanje Katico Milič. Stražnik, ki je dekle iskal je pozval »kneza« na policijo. Ta pa se je jel pretepati s stražnikom. Na pomoč je prišel stražniku še orožnik Horvat, ki je v pretepu »kneza« ustrelil v srce. »Knez« je mrtev, Horvat pa v preiskovalnem zaporu.

Na Sv. Gori pri Gorici so se začela obnovitvena dela svetišča. Delo je prevzel Matticoli iz Solkana.

Ljeninov pogreb. Z velikimi svečanostmi in ob ogromni udeležbi ljudstva se je 27. jan. izvršil pogreb Ljenina. Nad milijon ljudi je šlo v sprevodu, ki je spremljal krsto od stolne cerkve do Kremlja. Toplomer je kazal 30 stopinj pod ničlo.

Strašen požar. Dne 13. januarja ob 11. uri ponoči je izbruhnil požar v Splitu v Škofijski ulici. Takozvana stara škofija je popolnola pogorela. Uničena je Leonova tiskarna, Hrvatska knjigarna, Katoliška narodna zveza, uredništvo »Jadrana«, veliko skladišče itd. Škoda gre v milijone dinarjev. Največji udarec je ta požar za našo katoliško organizacijo v Dalmaciji. Zgorela je centrala katoliške organizacije in vse njihovo imetje. Mnogo bo trpljenja, predno bo naše gibanje v Dalmaciji prebolelo ta udarec.

Nesreča v Medvodah. Na svečnico se je na železniški progi tik papirnice Goričane zgodila težka nesreča, koej žrtev je postal delavec papirnice Janez Kožuh. Imenovani je šel po železniški progi. Ker je bil revež gluhonem ni čul vlaka in signalnega piska lokomotive, ki mu je pridrvela v hrbet ter ga vrgla iz tira s tako silo, da je zadobil težko poškodbo na glavi, zlomljena mu je baje tudi hrbtenica in noga. Po izjavi zdravnika je poškodba smrtno nevarna in ni upanja, da bi okreval.

I. delavski večer Jugoslovanske strokovne zveze.

Načelstvo Jugoslovanske strokovne zveze je sklenilo, prirejati v Ljubljani stalne tedenske delavske večere, ki se bodo vršili vsak torek ob 8. uri zvečer v dvorani Rokodelskega doma. Prvi delavski večer pa se je vršil v sredo, dne 23. t. m. ob 8. uri zvečer v drugi gostilniški sobi Rokodelskega doma. Na tem večeru se je zbralo lepo število ljubljanskega delavstva, zlasti članov »Krekove mladine«, videli smo med drugimi g. profesorja Ivana Dolenca, Franc Terseglava in nekaj visokošolcev. Točno ob 8. uri je gl. tajnik JSZ France Žužek otvoril delavski večer s sledečim nagovorom:

Kapitalistična zmija dviga po celem svetu svojo glavo, na drugi strani pa so bataljoni delovnega ljudstva v najvažnejših socialnih vprašanjih, posebno še o bistvu obstoječega kapitalističnega družabnega reda tako slabo in površno poučeni, da smemo smelo trditi, da so pristaši zakonitega priznanja vrednosti človeškega dela nad kapitalom tako z ozirom na svojo moralno kakor tudi dejansko moč tako globoko pod močjo kapitalizma, da za dogleden čas ne moremo računati na generalni vojni pohod zoper krivični obstoječi družabni red, ki tira človeško družbo v brezdanje prepade nemorale in poveličevanje mrtve tvari nad človekom, ki je vendar podoba Božja.

Vsled tega in pa izvršujoč dr. Aleš Ušeničnikovo resolucijo V. kat. shoda, ki se glasi: »Katoliški shod pozivlja vso katoliško inteligenco k študiju modernega kapitalističnega družabnega reda, njegovih elementov in sil ter k poznavanju modernih socialnih razmer in problemov, da tako pripravijo vso katoliško javnost za smotren in požrtvovalen boj proti modernemu mamonizmu in kapitalizmu, se je odločilo načelstvo Jugoslovanske strokovne zveze prirejati v tem domu stalne tedenske delavske večere, na katerih hočemo krivico preiskati prav v njene obisti ter spoznati resnico do dna, usposobljujoč sebe in svojega bližnjega za veliki apostolski boj, ki čaka celokupno krščansko delovno ljudstvo.

Krekovi fantje smo. Zato se bomo zoper napačne ideje borili, nosilce Krekovih idej pa ljubili in zanje molili. **Mahničevi sinovi smo.** Zato bomo prezirali pretiran provincijalizem in materialistični lažinacijonalizem, ter imeli svoje oči neprestano uprte v vesoljno kraljestvo Božje na zemlji. **Pristaši krščanskega socializma smo.** Zato bomo dosledno delali na to, da se prenese krščanstvo čimprej z ust v dejanje in nehanje vsakdanjega življenja, dokler ne zmaga na celi bojni fronti delo nad kapitalom, dokler se človeštvu ne vrne zaklad božjega dostojanstva, kterega so ga oropali oboževalci zlatega teleta.

In če je hotel slučaj, da smo se zbrali na prvi delavski večer najmočnejše jugoslovanske strokovne organizacije v trenotku, ko leži na mrtvaškem odru v Moskvi največji socialno politični revolucijonar 20 stoletja »Ljenin«, se smemo v znak pravičnega priznanja pač dvigniti s svojih sedežev... Ne zato, ker je bil bogotajec in popoln materialist, marveč zato, ker se je dosledno boril za zmago dela nad kapitalom, vršeč tako veliko krščansko nalogo, čeprav podzavestno.

V nadi, da se bo naš krog neprestano širil, otvarjam I. »Delavski večer Jugoslovanske strokovne zveze« in podajam besedo dr. Andreju Gosarju.

Dr. Andrej Gosar je v svojem predavanju najprej povdaril, da je prvi in glavni smoter delavskih večerov ta, da se **vsi** skupaj pripravimo in prikopljemo do tega, da bo naše delo samo kot tako dokazalo, da smo vredni nasledniki dr. Janeza Evangelista Kreka. Ko se je pred 30 leti začelo v Sloveniji krščansko socialno delavsko

---

go oni, ki jih vsak dan vidimo! Kolikokrat sem tam mislil na vas in se večkrat vprašal, kje je pač on sedaj, ta genijalni, duhoviti Vasilij Mihajlovič!«

Jaroslav Iljič je zahteval zase in za svojega gosta posebno sobo, naročil zajtrk, žganje in kar spada zraven.

»Jaz sem med tem mnogo čital«, nadaljuje on s pogledom, ki je bil že bolj ublažen in v skromnem tonu. — »Najprej celega Puškina...«

Ordinov ga je gledal raztreseno.

»Da, zares, to mu je treba priznati: risanje človeških strasti je pri njem res vredno občudovanja. Toda najprej mi dovolite, da vam izrazim svojo hvaležnost. Vi ste tako mnogo zame napravili, posebno s tem, da ste razložili pravi način mišljenja, vaš posebni nazor o svetu, da se tako izrazim...«

»Toda prosim vas!...«

(Dalje prihodnjič.)

Dr. Avgustin Juretič:

Krščanstvo in socializem.

V novejši, tako v krščanski kakor tudi v socialistični socialni literaturi — posebno v nemški — se zelo veliko razpravlja o odnosih med **krščanstvom in socializmom.** Kakor pa se je svojčas i na eni i na drugi strani mislilo, da je izključen vsak sporazum med enim in drugim, tako jih je danes že veliko in to na obeh straneh, ki mislijo, da se da oziroma da se celo mora najti baza (podlaga) za sporazum, ker tiči v tem usoda človeštva. Prof. Plenge, kateri je napisal mnogo razprav o izpremenitvi filozofske podlage socializma, pravi v svojem delu »Zur Vertiefung des Socialismus«: »Sporazum med krščanstvom in socializmom, po možnosti sinteza enega in drugega, je neodklonljiva naloga sedanjega časa«. S katoliške strani pa mu odgovarja Maks Scheler v »Hochlandu« 1919. sledeče: »Popolnoma izključen je vsak dvom, da bi z izgraditvijo sistema krščanskega socializma hoteli samo prikriti krščanski princip pod neke mameče in pri masah priljubljene krilatice. Vsekakor je zmiselno, da si tudi mi katoličani zastavimo vprašanja, ali naj tudi mi razmišljamo o »krščanskem socializmu« — danes, ko je na svetu postalo nekaj samo po sebi razumljivega, da bo socializem obče merilo ter da se samo še razpravlja o vrsti socializma. Ali se mar moremo mi katoliki kar enostavno odreči vsakemu sodelovanju pri procesu reorientacije socialističnega miselnega sveta, ker sta baje krščanstvo in socializem dvoje nasprotij, ki se od vekomaj izključujeta.«

V ostalem pa ima ideja krščanskega socializma močne protivnike med krščanskimi sociologi, pravtako kakor jih je tudi med socialisti zelo veliko, kateri menijo, da sta si socializem in krščanstvo eden proti drugemu kakor ogenj in voda — kakor je to rekel že Bebel. — **Vpraša se torej sedaj, zakaj prav za prav gre,** ko se govori o sporazumu med socializmom in krščanstvom?

Ko se danes piše in govori o socializmu, tedaj se pod tem navadno razumeva marksizem. In v resnici med krščanstvom in marksizmom ni mostu. Toda marksizem je samo ena vrsta socializma in sam moderni socializem teži za osvoboditvijo od marksizma.

Marx in vsi socialistični teoretiki še dolgo po Marxu so tolmačili vso zgodovino, vse kar eksistira in kar je z evolucijonistično - materialističnega stališča. Materija in evolucija — to sta dve večni stvari, vse drugo je nestalno, odvisno od evolucije materije. Verski in pravni pojmi, socialne in etične prilike v poedinih razdobjih so produkt ekonomskih prilik teh razdobij.

Proti takšnemu materialističnemu pojmovanju zgodovine nastopajo danes mnogi socialisti. Ti mu odrekajo znanstveni karakter; v njem vidijo ponižanje človeka in vzrok neplodnosti socializma.

Vzporedno s to kritiko današnje filozofske podlage socializma gre tudi kritika marksizma z ozirom na njegovo pojmovanje etike. Po Marxu je etika samo refleks ekonomskih prilik, iz tega vzroka on ne pozna nikakih nravnih, za vse obveznih zakonov; on ne pozna: ti moraš, ti ne smeš ostalih načel, katera bi vezala človeško vest. Če pa je to tako — vprašujejo današnji socialistični teoretiki Cohen, Max Adler, Renner in drugi — kako se more med socialisti sploh govoriti o **moralni zavesti in dolžnosti?**

Današnji socializem torej išče, potem ko je več ali

gibanje, tedaj so se voditelji in člani medseboj poznali kot bratje in sestre. Poznali so drug druzega v dno duše in vedeli za posebne sposobnosti vsakega posameznika. In tako se hočemo tudi danes medsebojno spoznati, si vzbuditi zaupanje drug do drugega ter dobiti prepotrebno notranje veselje do dela za našo pravično delavsko stvar. Za danes je najbolj potrebno povdariti dejstvo, da za delavska gibanja ni glavnega pomena vprašanje, ali se bo položaj delovnega ljudstva zboljšal razvojnim ali preobratnim potom, marveč to vprašanje, ali bomo za katerokoli navedenih možnosti imeli na razpolago dovolj sposobnih, močnih, značajnih in delovnih ljudi, ki bi bili zmožni zgrabiti vajeti javnega življenja v svoje roke in ga izboljšati. Ideja sicer zmaguje, vlada pa le sposobno delo.

Zato je nujna potreba, da se shajamo in debatiramo o vseh teh vprašanjih sedanjih težkih dni zato, da bo iz naše generacije vsklila in vzrastla jaka četica sposobnih in značajnih delavcev.

Po predavanju dr. Andreja Gosarja se je razvila daljša, stvarna debata, v katero so posegali ponovno prof. Dolenec, Terseglav, Gosar, Žužek, Pavlin, Kordin in Vrhovec. Posebno zanimiva so bila izvajanja tov. Franceta Terseglava, ki nas je s kratkimi markantnimi potezami seznanil z bistvom razvojne poti ruskega boljševizma in z bistvom razvoja angleške delavske stranke, ki je istočasno, bila sestavila delavski kabinet vesoljnega britanskega gospodstva. Sestanek je uspel prav lepo in upati je, da bodo delavski večeri postali za Ljubljano prepotrebni nov svet.

Prosveta.

Krekova mladina.

Krekova mladina podružnica Sneberje Zadobrova. Tu se je vršil v nedeljo, dne 3. t. m. I. redni občni zbor. Izvolil se je docela nov odbor z jako agilnimi tovariši. Po pozdravu zastopnikov iz Ljubljane tov. Franceta Kordina, Avgust Cvikeljna in Ciril Debeljaka, se je razvila zelo živahna debata. Častnim članom podružnice je bil imenovan zidarski mojster tov. Franc Avšič. Iz poročila funkcijonarjev je bilo razvidno, da podružnica vrlo dobro napreduje. Le tako naprej!

Krekova mladina, podružnica Celje, ima občni zbor v nedeljo, dne 10. t. m. v hotelu »Beli vol«. Govori tov. Terseglav in tovariši iz Ljubljane. Celjani in okoličani, ter prijatelji naše delavske mladine, pohitite med našo »Krekovo mladino« na občni zbor v dvorano hotela »Beli vol« v Celje. Na svidenje.

Prvi redni občni zbor podr. Krekove mladine v Celju, se vrši po sklepu odbora v nedeljo, dne 10. februarja .t l. ob 3. uri pop. pri »Belem volu«. Udeležba obvezna za vse članstvo! Povabite seboj svoje tovariše in tovarišice! Odbor.

Gibanje Krekove mladine v Celju. Mesečni sestanek se je vršil dne 27. jan. t. l. Sestanka so se udeležili v lepem številu člani Dijaškega socialnega odseka v Celju, kateri so živahno posegli v debato po referatu tov. Gajška, o nalogah in ciljih naše del. mladinske organizacije. Navzoče dijaštvo je obljubilo po vseh močeh sodelovati v naši organizaciji, kar je zbor sprejel z navdušenjem na znanje.

Ponovna uprizoritev burke »Davek na samce«, v Nar. domu, je uspela povoljno v vsakem oziru. Ob tej priliki je žel veliko priznanje občinstva, **ženski tamburaški zbor Laško,** ki je lahko ponosen na svoje uspehe. »Dramatični odsek« uprizori v nedeljo 17. febr. t. l. v Nar. domu ljudsko dramo »Na dan sodbe«. »Prosetni odbor« zbira knjige za našo knjižnico. Število članstva stalno raste. Naš klic je: Naprej, na delo, po začrtani poti preko vseh ovir do uspehov k zmagi! Bog z nami!

Hrastnik. V nedeljo, 27. I. smo imeli v Hrastniku žalosten dogodek. Delavci, rudarji iz »samskega doma« so se opijanili, kričali, tulili in se končno stepli. Koliko gorja, koliko nesreče, koliko žalosti v enem samem takem slučaju. In to se primeri večkrat. Ali bi ne bilo bolje — mladi tovariši, če bi svoje odvišne ure porabili za delavsko organizacijo, za stanovsko izobrazbo. Ali ne bi bilo lepše, če bi svoje mlade moči posvetili izobraževalnemu društvu, svoje odvišne krajcarje pa dali za dobre časopise in knjige. Pa bi bili čili in zdravi, ne pa revčki z izgubljenimi glavami in potolčenimi nosovi. Fantje pamet! Ali vam ni žal denarja, ki ga tako grdo zapravljate! Varčujte za huda in težka leta, ko ne boste mogli služiti.

Sokolska vzgoja v Hrastniku.

Niso povsod tako srečni kakor pri nas, kjer imamo same liberalne učitelje. Pred dvemi leti smo izgubili dve, sicer dobri učiteljici. Da bodo naši liberalci imeli več uspeha jim je prepustil krajni šolski svet v Hrastniku ves materjal od stare šole in to brezplačno, samo podiranje so plačali. Za to samostojno prodajo so poleg liberalcev glasovali tudi naši socialistični šolski očetje. To pa samo iz ljubezni do liberalnega naprednjaštva. Vsaj tako so se sami izražali. Iz starega materijala so začeli zidati sokolski (narodni dom). Ker je pa za to stvar treba veliko denarja, so stvorili nekak konzorcij v katerega so izvabili poleg Sokola še Narodno čitalnico, Glasbeno društvo, Lovsko društvo, Nar. podp. društvo ter podružnico C. M. družbe, nekateri pravijo, da tudi požarno brambo. Ker zg. omenjena društva nimajo posebno veliko članov, tvorijo konzorcij samo imena društev. Posojila prosijo na vse kraje. Dolska Gnusova posojilnica jih je kratko odpravila, ker drugače ne more, ko ji pa vlagatelji hrbet kažejo, ter ji manjka drobiža. Pač so pa našli zadnji čas pri Soški posojilnici zavetišče. Ker bo pa treba denar obrestovati, dohodkov pa le noče biti, prirejajo kar največ veselic. Tako so imeli dva koncerta, ki sta se pa slabo obnesla, potem takozvano kmečko veselico, več čajnih večerov itd. Vsa društva so pa obvezana, da dajo vse dohodke konzorciju. Tako je naša dolina okužena od samih liberalnih veselic. **Omenimo, da je pri nas nekaj navadnega, da gotovi učitelji v šoli med poukom mladine izdelujejo veselična vabila ter jih ob koncu razdelijo med otroke, da jih razneso.** Tako delo imenujejo narodno, napredno, kulturno, delo za narodno ujedinjenje itd.

Ker je našim liberalnim učiteljem simbol napredna kultura, zato so že tudi dosegli lepe uspehe, namreč na šolskem polju. Kdor temu ne verjame, naj gre po cesti, kadar gredo otroci domov. Za vsakem, o katerem vedo, da ni Sokol ali kak drug njim priljubljen element, kričijo ter mu mečejo razne napredne psovke. Taka je torej napredna kultura. Gotovo, da pri tem tudi šolsko gospodarstvo trpi. Zelo veselilo bi nas, če bi bil starosta Sokolov tako junaški, ter odkrito javno povedal, s čigavem premogom se kuri zvečer pri sokolski telovadbi? Da se ne pozabi: G. učitelj Hofbauer V. razr. deške in ga. Leber, učiteljica VI. razr. dekliške šole sta tudi upeljala v šoli pozdrav »zdravo«, ter odpravila običajni »Hvaljen bodi Jezus!« Vse v imenu kulture! Za danes naj zadostuje. Bodi nekaterim prizanešeno! Kadar bo pa to »Domovini« kazalo, naj nas zopet obudi!

Oče dveh šolskih otrok.

Prometna zveza.

Jesenice.

Podružnica Prometne Zveze na Jesenicah je imela svoj redni IV. občni zbor, kateri se je vršil dne 20. I. 1924 ob 10. uri dopoldan. Po poročilu predsednika, blagajnika in tajnika se je izvolil nov odbor in sicer za predsednika Rubin Franc kretnik, Jesence; podpredsednika Tepina Franc sprevodnik, Jesenice; tajnik Zidanšek Karl nakladnik, Jesenice; blagajnik Zalokar F. premikač, Jesenice; preglednik računov Merhar Franc post. sluga, Jesenice; odborniki Robič Ivan vozovni pisar, Jesenice, Jakel Ivan postaj delavec, Praček Alojz zavirač, Jesenice.

Po izčrpanem dnevnem redu se je novoizvoljeni predsednik tovariš Robin zahvalil za zaupanje ter povdarjal, da naj novoizvoljeni odbor nadalje vstraja v slogi in medsebojnem zaupanju. Bog živi.

Maribor.

Podružnica Prometne zveze v Mariboru sklicuje svoj redni občni zbor za dne 17. februarja 1924, v prostorih J. S. Z. Lekarniška ulica št. s sledečim dnevnim redom: Poročilo predsednika; 2. Poročilo blagajnika; 3. Poročilo tajnika; 4. Volitev novega odbora; 5. Slučajnosti.

Odbor Prometne zveze prosi člane, da se udeležijo zborovanja napovedanega občnega zbora. Ako ne bi bilo potrebno število članov za prvi občni zbor, se vrši 1 uro pozneje drugi občni zbor, pri vsakem številu članov. predsednik P. Z.

Predsednik »Prometne zveze« tov. Geraj Cerič in posl. **Žebot** sta pretekli teden posredovala v ministrstvu za promet za slovenske železničarje. »Prometna zveza« je vedno pridno na delu za koristi svojih članov.

Narodni železničarji so imeli svoj občni zbor v Beogradu. Polovico občnega zbora so prevpili in prekričali. Šele proti koncu so se umirili in mogli stvarneje razpravljati. Slovence je zastopal g. Deržič, ki je tudi predsedoval zboru. V novi odbor so izvoljeni: Andra Petrovič, Dušan Trifkovič, Pandurovič, Rad. Jankovič in Nedeljkovič.

Železničarji in kuluk. Po odločbi ministrstva za javna dela so železniški delavci kot državni uslužbenci oproščeni osebnega dela pri vzdrževanju cest kakor tudi odkupa v denarju.

Železniške nesreče v letu 1923. Po statističnih podatkih prometnega ministrstva je bilo v letu 1923 nad sto železniških nesreč. Največ se jih je, relativno vzeto, dogodilo, v Srbiji in Bosni.

Razvrstitev železničarjev

razvidna iz pravilnika, ki je izšel dne 21. I. 1924.

III. kategorija: uradniki:

I. grupa uradnikov I. skupine: a) v ministarstvu Saobraćaja, generalnih in vseh oblastnih železniških direkcijah; b) predstojniki postaj in kurilnic IV. reda; c) nadzorniki strojev; d) poslovodji s preko 30 kvalificiranih delavcev; e) strojevodji brzih vlakov; f) revizorji vlakov in vlakovodje; g) vsi predstojniki (razen nadzornika postaje, skladišča, vozov, prtljage) predvideni v zakonu čl. 8.; h) brodarsko osobje.

Vsi uradniki te grupe morajo imeti najmanj 15 službenih let.

II. grupa: uradniki II. skupine: a) ministarstva saobraćaja generalne direkcije in vseh oblasnih železniških direkcij; b) predstojniki postaj in kurilnic V. reda; c) nadzorniki strojev; d) poslovodji s preko 20 kvalificiranih delavcev; f) strojevodji potniških in mešanih vlakov; g) revizorji vlakov in vlakovodje; h) nadzorniki (razen nadzornika postaje, skladišča, vozov, prtlage) predvidenih v zakonu čl. 8.; i) brodarsko osobje.

Vsi uradniki te grupe morajo imeti 9 let službe.

III. grupa: uradniki III. skupine: a) ministarstva saobraćaja generalne direkcije in vseh oblasnih železniških direkcij; b) predstojniki postaj in kurilnic IV. reda; c) nadzorniki strojev; poslovodji z manj kot 20 kvalificiranih delavcev; f) strojevodji tovornih vlakov in premikači; g) revizorji vlakov in vlakovodje; h) vsi nadzorniki (nadzorniki postaj, skladišč, vozov, prtlage) predvideni v zakonu čl. 8.; i) brodarsko osobje.

Vsi uradniki te grupe morajo imeti najmanj 3 leta službe.

IV. grupa, pripravniki: V to kategorijo se uvrstijo: sedanji saobračajni, administrativni, tehniški in skladiščni uradniki s predpisano izobrazbo za to kategorijo, za tem nadzorniki strojev, poslovodji, strojevodji, nadzorniki proge, mostov, predorov, zgradb, brzojava, signala, blokov, električne centrale, tovarne za plin, zavoda za impregniranje pragov, nadzorniki vozov, tiskarn, štambilnih strojev, vodovoda in postaj; saobračajni, administrativni, tehnični in skladiščni zvaničniki, revizorji vlakov, vlakovodji, upravitelji pristaniških ekspozitur, upravniki semafornih postaj, zapovedniki malih državnih parobrodov, kapitani malih pristanišč rečne obali. Vsi ti, ako izpolnjujejo zakonite pogoje za to kategorijo, a vsak od imenovanih uslužbencev, pridejo v odgovarjajočo grupo po službenh letih in vrsti dela.

(Dalje prihodnjič.)

! Naročajte! Pravico! Plačujte!

manj zavrgel materializem, drugo filozofsko bazo — in z ozirom na to ni več indentičen z marksizmom. Čeprav socialisti v tem iskanju nove idejne orientacije niso še prišli na čisto, je vendar brez dvoma, da so se zelo približali krščanstvu že samo s tem dejstvom, da so zavrgli evolucijski materializem in da teže za nadnaravnim. Gotovo je, da bo ta nova orientacija socializma vplivala na premenitev njihovega današnjega stališča o odnosu poedinca do družbe, a potem tudi na vprašanje **privatne lastnine.** Pod vplivom Hegelove filozofije je Marxu poedinec nič, ki se popolnoma utaplja v družbi; on je brez vrednosti. Moderni socialisti pa priznavajo osebno svobodo in individualno posebnost vsakega posameznega človeka. Iz tega sledi drugi logični zaključek: posameznik ima pravico do obstanka, potem pa pravico do **privatne lastnine.** Tudi o problemu privatne lastnine se še vedno jako veliko razpravlja. Prepričanje, da je privatna lastnina potrebna za kulturni in gospodarski napredek, je prevladalo danes bolj ali manj tudi pri onih, ki so se nedavno potegovali za to, da se popolnoma ukine privatna lastnina. Tisto torej, na kar se mislijo, ko se razpravlja o privatni lastnini, so le meje, ki se morajo postaviti privatni lastnini.

Po krščanskem nauku sploh ni absolutnega in nenamejenega prava do privatne lastnine. Privatna lastnina je moralno in socialno omejena. V tem se strinjajo vsi krščanski učenjaki od najstarejših krščanskih časov do sv. Tomaža Akvinskega in Leona XIII.

Kakor pa je to vprašanje jasno s teoretičnega stališča, pa je zapleteno tedaj, ko je treba praktično določiti, do katere meje sega privatna lastnina. Prej bi bilo potrebno odgovoriti: kdaj dobi privatna lastnina nedopustni kapitalistični značaj oziroma, v čem obstoji bistvo kapitalistične lastnine?

Odgovarjajoč na to vprašanje prihajajo krščanski sociologi v konflikt z marksizmom. Marksizem namreč trdi, da je današnji mamonistični duh samo odraz družabnega reda, gospodarskih in tehničnih prilik na svetu. Krščanski sociologi pa pristajajo na to, da delujejo na razvoj kapitalističnega duha zunanji gospodarski faktorji, toda v glavnem je izkvarjena ljudska volja razlog, da se je razvil kapitalistični duh. Pohlep po ugodnem življenju, po uživanju in gotovo s tem v zvezi brezobzirna težnja za čim večjim imetjem je prevzela duše mnogih. Kapitalistični duh je tedaj prebudila auri sacra fames,*) ki hlepi po bogastvu in ki je slepa in gluha za vse moralne in in socialne zakone in katera ne pazi na nič drugega, kakor na to, kako bo povečala kapital, kako mu bo dala večjo produktivnost. Naravo kapitalističnega duha opisuje Marx dobro z besedami: Kapitalizem se pred ničemur ne zgraža, razen pred tem, da bi ne dobil dobička ali pa pred tem, da bi ga premalo dobil; ni zločina, pred katerim bi se kapitalizem zgrozil. Človeku, prežetemu s kapitalističnim duhom, torej ni na svetu ničesar tako visokovrednega, kakor denar, bogastvo.

*) sveti pohlep po zlatu

Iz tega se vidi, da privatna lastnina dobi tedaj kapitalistični značaj, ko človek pozabi, da ima — zbirajoč, upravljajoč in porabljajoč svojo lastnino — dolžnost imeti ozir na pravice svojih bližnjih in ko pozabi, da materijalne dobrine ne smejo biti nikdar cilj ampak edino sredstva za dosego višjih, duševnih dobrin. Potemtakem ne pomeni rešiti socialno vprašanje samo izpremeniti gospodarski red, zunanjost, ampak je to bolj notranji duševni problem. To priznavajo danes tudi mnogi socialisti, čeprav povdarjajo, da mora nravna reforma človeštva iti vzporedno z reformo gospodarskega reda. Sicer pa sprejemajo to naziranje tudi mnogi krščanski sociologi.

Tudi v vprašanju zasebne lastnine ne obstoji več ono diametralno nasprotje med krščanskim socializmom, kakor je nekoč bilo. Mnogi socialisti danes priznavajo, da se končno niti iz Marxa ne da dokazati, da je bil on zato, da se ukine vsaka privatna lastnina. V erfurtskem programu iz l. 1891. stoji: »Prememba **kapitalistične** privatne lastnine produkcijskih sredstev v družabno lastnino«. Marx je torej zahteval, da se ukine vsaka lastnina produkcijskih sredstev. Današnji socialisti pa ne gredo tako daleč.

Imajoč pred očmi to novo orientacijo modernega socializma z ozirom na celo vrsto religiozno-filozofskih in socialno-ekonomskih problemov so inavgurirali nekateri krščanski sociologi pokret **krščanskega socializma.** (Narodna Politika, broj 109. god. 1923.)

Brezpravnost.

Zadnjič smo poročali o lepem uspehu, ki so ga dosegli posl. Kremžar in tovariši s svojo interpelacijo v narodni skupščini za trboveljske rudarje. Toda družba se smatra za državo v državi in se ne briga niti za soglasno sprejeto in od vlade odobreno resolucijo, niti za odredbe ministra za šume in rudnike.

Trboveljska premogokopna družba je vložila proti 28 odpuščenim delavcem tožbe, da morajo tekom 8 dni izprazniti stanovanje.

Dne 31. januarja 1924 so se vršile pri okrajnem sodišču v Laškem tozadevne razprave. Neverjetno se sliši pa je resnica, da ima Trb. prem. družba pri sodišču več avtoritete, kakor jih imata pa skupščina in minister za šume in rude. Sodišče v Laškem niti ni dopustilo dokazov za to, da so bili delavci nepravilno odpuščeni, ko se ogromni množini odpuščenim delavcem ne da dokazati niti to, da so agitirali za stavko in ko je stol sedmorice v Zagrebu tudi izrekel, da imajo delavci pravico do stavke in da jo smejo radi tega voditi in organizirati ter da radi tega ne more služiti družbi za odpustitev delavcev razlog, da so radi stavke izostali od dela. Tudi je smatralo za nevažno, da je skupščina soglasno sklenila resolucijo, da mora družba odpuščene rudarje vzei nazaj v službo ter da se je tudi minister za šume in rude strinjal s to resolucijo.

Tako torej. Ko družba ni mogla sama ugnati štrajkujočih rudarjev, ji je pomagala vlada, uprava z žandarji in sodnija. Sedaj, ko je treba vsaj trohico storjene krivice popraviti rudarjem v dobro, pa vlada gleda protizakonito postopanje družbe. Poslanci Kremžar, Gostinčar in Kugovnik so radi tega ponovno pritisnili na ministra, da **dane obljube takoj izpolni.** Ponašanje naših oblasti je pa naravnost škandalozno. Ali je že vse pobalkanjeno ?

Vabilo.

Slovensko kat. izobraž. društvo Dev. Mar. v Polju

priredi v nedeljo dne 10. t. m.

šaloigro **„CIGANI“** v 3 dej.

K obilni udeležbi vabi

ODBOR.

Strokovna zveza.

Zveza papirniškega delavstva.

Načelstvo zveze je na svoji redni seji dne 27. jan. t. l. v Preski med drugim sklenilo, da priredi letos v maju zvezni izlet na Šmarno goro. Zbirališče za člane in njih prijatelje bo na kolodvoru v Medvodah, odkoder odkorakamo z godbo in zastavami na goro. Tam bodemo imeli sv. mašo nato zborovanje na prostem pred cerkvijo. Obljubljeni so odlični govorniki. Ta izlet bodi predpriprava za slovesno praznovanje 30-letnice krščc. soc. gibanja v Sloveniji. Tovariši člani in članice. Že danes Vas opozarjamo na ta skupni izlet k Mariji Šmarnogorski. Vse podrobnosti sporeda in prijav dobite pravočasno.

Skupina Dev. Mar. Polje.

Naša okrajna Delavska zveza je začela s prepotrebnimi socialnimi predavanji. **Prihodnje predavanje se vrši v petek, dne 8. t. m. ob 8. uri zvečer v pevski sobi Ljudskega doma.** Tovariši in tovarišice skupine. Udeležujte se teh predavanj. Zaenkrat predava preds. Delavske zveze, za spremembo so pa že obljubljeni razni predavatelji iz Ljubljane. Največje zapreke so pri nas, ker ni izvežbanih voditeljev med delavstvom. Tu imate priložnost, da se izvežbate. Udeležujte se predavanj v večjem številu. Odborniki, zaupniki obeh organizacij, na delo za lastno izobrazbo !

Javni nameščenci.

Vabimo Vas, da pristopite k Strokovni zvezi javnih nameščencev, katera posluje v svoji pisarni Ljubljana, Stari trg 2. I. vsak dan od 16. do 18. ure.

Glasom sklepa v seji odbora z dne 1. februarja se proti nakndani odobritvi po občnem zboru rok za sprejem članov, ki so prekoračili 50. leto, podaljša do 1. aprila 1924.

Pripomni se, da mora biti vsak član, ki hoče pristopiti podpornemu ali posmrtnemu fondu tudi član strokovne zveze.

Prihodnja seja je v soboto dne 9. t. m. ob 18. uri v kleti Konsumnega društva in je zelo važna. Vsled tega se vsi odborniki vabijo k tej seji.

Delavska zveza.

Dev. Mar. Polje.

Napovedana dramatična predstava drame »Dom«, se pretečeno nedeljo ni mogla vršiti radi nenadnega obolenja igralcev. Vrši se pa nepreklicno v nedeljo dne 17. t. m, z istim programom.

Nabirajte za tiskov. sklad „Pravice“ !

Rudarji v Ameriki.

Lani je bil v Ameriki velik rudarski štrajk. Posledice so bile velike, tako v zasebnem gospodarstvu kakor v industriji Združenih držav. Zato začne vsako novo nasprotstvo med rudarji in lastniki rudnikov vso javnost zelo vznemirjati, pravtako pa tudi politično in gospodarsko merodajne činitelje. Zato so veliko govorili o tem, da bi premogovnike prevzela in upravljala država sama ali pa da bi vsaj mezde plače in dobiček ona določila. — Primerjaj podobno gibanje angleške delavske stranke. — Nas vse to zanima v toliko, ker smo že zadnjič priobčili članek o ameriških delavskih zastopnikih in ker je zelo veliko Slovencev v Ameriki zaposlenih v rudnikih.

Glavno sporno vprašanje je takozvani »checkoff«. Velika podjetja ne dajejo samo rudarjem dela temveč skrbijo po svoji dobičkonosno-očetovski navadi tudi za njih telesni blagor. Dajo jim stanovanje, hrano, obleko in tudi potrebno orodje. Dotični znesek pa potem na dan izplačila plače odtegnejo. Delavci se sicer pritožujejo zaradi krivičnosti take metode, ki jo imenujejo checkoff — slovensko bi rekli : proč od plačilnega nakazila —, želijo pa, da bi se njih organizacijske pristojbine odtegovale na isti način. To bi seveda pomenilo uradno priznanje organizacije, unoin imenovane, in bi obenem bili izključeni vsi neorganizirani delavci. Zato pa delodajalci kar nič nočejo slišati, da je taka naredba potrebna, in jo hočejo odstraniti tudi tam, kjer je že vpeljana. Tudi na drug način so že napadli unijo, ki predstavlja približno tri četrtine vsega delavstva. Tako zahteva v Pensilvaniji zakon, da smejo lastniki premogovnikov sprejeti za delavce samo tiste rudarje, ki so delali dve leti kot pomožni delavci in so naredili potem skušnjo. Lastniki se pa upirajo in pravijo, da bi potem v slučaju štrajka ne mogli nikogar dobiti, ki bi delal. Enkrat se vdajo lastniki, enkrat unija, a nevarnost štrajkov s tem ni odstranjena.

Splošno moramo reči, da delavske unije niso radikalne, in je njih predsednik šele nedavno izjavil, da velika unija ni politična naprava in da prepoveduje svojim članom vsako komunistično udejstvovanje. Sicer pa člani že sami niso prav nič komunističnega mišljenja, kar je pač v prvi vrsti utemeljeno v gospodarskih razmerah Zedinjenih držav, ki so komunističnemu gibanju popolnoma nasprotne. Primerjaj tudi naše prejšnje članke o ameriškem delavstvu.

Takoj pa moramo nekaj opomniti : Našim slovenskim delavcem tla niso tako z rožicami postlana kakor ameriškim ; večinoma so le pomožni delavci in torej ne tako dobro plačani kakor ameriški tovariši. Zato pa tudi iz poročil o njih gmotnem položaju ne smemo sklepati na gmotni položaj ameriškega delavstva sploh, ki ga označimo lahko kot prav povoljnega.

Delavec! Sleherni dan se vprašaj:

All redno plačujem
All redno čitam
All redno dopisujem v
All zadosti agitiram za

Pravico?

Drobiž.

Kaj pravi urednik ?

Jos. v H. Vaš članek smo oddali »Jugoslovanskemu Obrtniku«, ker obravnava zgolj obrtniško strokovno vprašanje.

G. M. Nisem utegnil še prebrati. Bom med tednom pregledal in priobčil ali pa vrnil. Tudi glede povesti bom odgovoril, ko to preberem. Hvala Vam !

Skrivalnico smo priobčili danes. Pišite od vsepovsod, če vam je všeč.

Nagajalo je pri sestavi te številke. Vsled nepričakovanih zaprek nismo mogli uvrstiti celega sestavka o razvrstitvi železničarjev, morali smo izpustiti dopise in se zadovoljiti s tem, kar je pač bilo postavljeno. Tov. železničarji in dopisniki naj oproste, bodo pa prihodnjič dobili večji prostor.

Borza.

Vrednost denarja na zagrebški borzi dne 31./I.

Za 10.000 ogr. kron Din. 30.—33.50.
Za 1 ital. liro Din. 3.77—3.80.
Za 1 funt šterling Din. 369.50—372.50.
Za 1 dolar v čeku Din. 86.50—87.50.
Za 1 dolar v gotovini Din. 85.25—86.25.
Za 1 francoski frank Din. 3.97—4.02.
Za 1 češko krono Din. 2.49—2.52.
Za 10.000 n. avstr. kron Din. 12.13—12.33.
Za 1 švic. frank Din. 14.98—15.08.

Dne 4./II.

Za 10.000 ogr. kron Din. 30.50
Za 1 italj. liro Din. 3.70—3.73.
Za 1 funt šterling Din. 369.15—372.15.
Za 1 dolar Din. 84—85.
Za 1 franc. frank Din. 3.97—4.02.
Za 1 češko krono Din. 2.46—2.49.
Za 10.000 nem. avstr. kron 11.90—12.10.
Za 1 švic. frank 14.85—14.95.

Za pouk in zabavo.

Napoleonova slika.

Neki Nemec je videl Napoleona prvič takrat, ko se je ta vračal iz Italije. Popisal ga je v pismu na prijatelje takole : »Z največjim zanimanjem in prav posebno pozornostjo sem gledal izrednega moža, ki je bil že toliko izvršil in ki mu je bilo od narave dano, da njegova pot življenja še davno ni bila končana. Videl sem ga takega, kakor sem ga bil videl na sliki : majhen je bil, suh, bled, malo izmučen, vendar ne bolan ; prav tak, kakor so zmeraj govorili, da je. Zdelo se mi je, da je pri pogovoru bolj razmišljen kakor pazljiv in da je bil bolj zaposlen s svojimi mislimi kakor pa s tem, o čemer so govorili. Neizmerno veliko duha sem opazil v njegovem izrazu, obenem pa potezo globokega razmišljanja, ki ni odkrila ničesar o tem, kar je razmišljal. Nemogoče je, da ne bi ta premišljujoča glava in ta močni značaj imela kakšno drzno misel, ki naj vpliva na vso Evropo«. — Tako je tudi bilo ; Napoleon je kovai neprestano nove velike načrte.

Skrivalnica.

Grajskega fanta ni domov. Kje tiči ?

Popolnoma varno naložite svoj denar pri

Vzajemni posojilnici

v Ljubljani r. z. z o. z.

ki se je **preselila** iz hiše uršulinskega samostana poleg nunske cerkve v **lastno novo palačo na Miklošičevi cesti poleg hotela „Union“.**

Hranilne vloge se obrestujejo po

6 %

brez odbitka rentnega in invalidskega davka, v tekočem računu **5 ½ %**

vezane za dobo pol leta

6 ½ %

in više po dogovoru.

Varnost za hranilne vloge je **zelo dobra,** ker poseduje Vzajemna posojilnica relativno **večino delnic** stavbne delniške družbe hotela „Union“ v Ljubljani. Vrhutega je njena last nova palača ob Miklošičevi cesti, več mestnih hiš, stavbišč in zemljišč v tu- in inozemstvu. Denar se lahko naloži po poštnih položnicah.

? **ALI KUPUJEŠ** vse svoje potrebščine v poslovalnicah I. delavskega kons. društva?

ALI SI ČLAN TE ZADRUGE? ?

Izdaja konzorcij. Tisk Zadružne tiskarne v Ljubljani. Odgovorni urednik Dr. Andrej Gosar.